

Laiduntaminen on emolehmän elämää. Kuva: Laura Kuuluvainen.

Emolehmätuotantoon siirtyjällä ei ole tyhmiä kysymyksiä. Tyhmää on vain jättää kysymättä. Asioita oppii kyselemällä, googlailemalla, liittymällä keskusteluryhmiin, käymällä tiloilla ja opiskelemalla. Lähdekritiikki on aina paikallaan.

Uuden tuottajan ensimmäisiä tehtäviä on määrittää oma paikkansa emokentässä. Sen pohjana ovat tilan tuotantoedellytykset ja tuottajan/tuottajaparin omat henkilökohtaiset ominaisuudet.

Tuotantostrategian miettimisessä asiat linkittyvät toisiinsa. Termi "tilakohtainen" tulee emolehmistä keskusteltaessa esille hyvin nopeasti. Se kertoo siitä, että emolehmätuotantoa voi

harjoittaa fiksusti monella tavalla. Virheitä ei kuitenkaan kannata toistaa.

Yksi lähtökysymys on miettiä, onko strategiana vieroitettujen vasikoiden myyminen vai loppukasvatus itse? Entä toimitaanko tuotantokarjana risteytseläimillä vai jalostuskarjana, joka myy myös siitoseläimiä? Sekä tuotantokarja että jalostuskarja tekevät jalostusta, mutta eri painotuksin.

Tehdäkö loppukasvatus itse? Jos loppukasvatus, niin myyminen teurastamon kautta vai suoramyyntinä? Entäpä osuuskunta?

Esimerkiksi Finn Angus Osuuskunta on tehnyt hyvää työtä anguslihan profiloimisessa syöntiladulla. Laidun Hereford osaa säpäkän markkinoinnin ja Pesolan Pihviliha myy charolaislihaa savonmurteella sekä tuottajan persoonallisuudella. Kasvattajaosuuskunta Limousin on jo pitkään tehnyt yhteistyötä tuotemerkillään Limousin a la carte Snellman Lihanjalostus Oy:n kanssa.

Hyviä esimerkkejä on paljon enemmänkin, mutta upeista pihvikarjoista löytyy vielä paljon aineksia tuotteistamiselle ja tarinallistamiselle.

Emolehmän kesä on onnistunut silloin, kun sen vasikka on vieroitettaessa puolet emon koosta.

Emolehmän idea on laiduntaminen, joka on myös iso osa pihvilihantuotannon imagekuvaa. Tärkeä kysymys on, löytyykö tilalta laitumia, mistä ja millaisia? Peltolaidunta vai perinnebiotooppia? Lohkokoko? Mille emomäärälle pelloilta riittää rehua talveksi?

Laiduntaminen onnistuu etälaitumillakin. Perinnebiotoopit ja emolehmet ovat win-win, kunhan pinta-alassa huomioidaan emojen ravinnontarve. Brittirodut ovat parempia karkean rehun hyödyntäjiä kuin ranskalaiset.

Mikä rotu meille?

Se kysymys pyörii aloittavan emotuottajan mielessä alusta asti. Tärkeintä on löytää itselle sopiva karja. Kiertely ja tutustuminen antaa pohjaa valintaan, mutta lopullinen päätös on kasvattajalla itsellä.

Joskus vastaus voi naksahda kertalaakista tien varressa laiduntavasta komeasta laumasta. Joskus kaverin kanssa sama rotu on hyvä idea. Teurastamon kanssa on hyvä pyöritellä ajatuksia.

Onko jollekin rodulle hyviä markkinoita valmiina? Teurastamoille myydessä kannattaa muistaa ruhojen EUROP-luokitus ja vasikkamyynnin mahdolliset ison rodun lisät.

Sovitetaan aloittajan esimerkkitalaksi sata emoa. Syntyvistä vasikoista puolet on sonneja, puolet lehmiä. Limousin, simmental, charolainen tai blondi vasikan isänä merkitsee rotulisää maksa-

vassa teurastamossa vuodessa yli 10 000 euron hintaeroa pihvasikan perushintaan verrattuna hereford- tai angusisäisiin vasikoihin.

EUROP-hinnoittelu on suunnannut brittirotuja angusta ja herefordia sekä highlandereita enemmän suoramyyntiin. Siinä marmoroituva liha on plussaa, ei miinusta. Suoramyyntiä on kaikenrotuisilla tiloilla.

Vieroitettuja vasikoita myyvä tila voi käyttää emoiksi vaikkapa yhdistelmää, jossa emona on baldy eli hereford-angus tai superbaldy eli simmental-angus ja isäsonnina charolainen, limousin tai blondi. Sillä saa emorodun emo-ominaisuuksia, isärodun kasvuominaisuuksia, heteroosin kasvuhuötyä sekä ison rodun lisän vasikkamyntiin.

Katse toimivuuteen

Yleisimmät emorakennustyyppit ovat kestokuivikepihatto, makuuparsipihatto, jaloittelutarha plus makuuhalli ja vinopohjakuivikepihatto. Toimivia ratkaisuita eläinten ja hoitajien kannalta pystyy toteuttamaan eri tyyppisiin pihattoihin.

Tärkeää on pohtia emolarakennuksen eläinliikenne pihoi- neen koko emopihatton vuoden kierron ajalta. Porttien sijoittamisella, avautumissuunnalla ja lukitustavalla on merkitystä.

Pihatossa on lannanpoistoa ja lantalantyhjennystä, kestokuivikepohjien tyhjennystä, emojen ryhmittelyä, poikimista, nu- poutusta, bovisnäytteiden ottamista, laidunsiirtoja, vieroitusta

Irtoaidalla saa tehtyä kätevän nurkkasuojan korvamerkintää vasten.

ja tiineystarkastusta. On eläinlääkärikäyntiä, on välitysvasikkalastausta, on teurasautoa.

Irtoaidat ovat emotilalle elämänlaatua. Niillä ja palomiehen haoilla varustetuilla ketjunpätkillä rakentaa nopeasti erillistiloja poikiville. Kevyellä alumiinaidalla on hyvä ohjailla emoja poikimaukautella. Aidoista saa myös kujia eläinsiirtoihin esimerkiksi lastauspaikalla etälaidunkuljetukseen sekä laitumelta pois.

Käsittelyhäkki tai -aita ja lukkoparret lisäävät työturvallisuutta. Tiineystarkastukset, korvausmerkkien kiinnittäminen ja eläinlääkärin työt ovat kaikki sujuvampia niiden kanssa.

Uuden emolan rakentajalla on tuhannen taalan paikka miettiä emolatontin liikenne tautiturvalliseksi. Yksi perussääntö on, että likaisten reittien ei pidä ristettyä puhtaisten kanssa.

Erityisen tärkeää ennen rakentamista on miettiä vasikkavälitysjä ja teurasautojen reitit ja lastauspaikat, että eläinten autoon siirtäminen hoituisi mahdollisimman sujuvasti ja turvallisesti. Teurastamon autonkuljettajilta ja muulta henkilökunnalta saa parhaat vinkit ja vaihtoehdot lastauspaikkojen rakentamiseen.

Kuivitus kuntoon

Kuivittamisen merkitystä ei voi liikaa korostaa pihvikarjatuotannossa. Se täytyy ajatella valmiiksi jo silloin, kun emotila on lähtökuopissaan. Puhtaus kertoo kuluttajille positiivista viestiä karjan hyvinvoinnista.

Poikimaukautus vaatii suurimman panostuksen kuivitukseen, sillä vasikan vastustuskyky on syntyessään alhaisimmillaan. Eri pihatotyypeissä on isot erot kuivikkeen menekissä ja levitystyössä.

Eli mieti, mistä kuivike? Missä ja miten sen varastointi? Miten levitys?

Kuivikkeen saatavuus ja riittävyys täytyy ajatella raatorehellisesti. Ei hyvien vuosien mukaan, jolloin naapurikylistäkin tarjotaan kullankeltaista kuivaa olkea paalattavaksi. Vaan korjuuolot kuten syksynä 2017 ja kulutus kuten talvina, jolloin lämpömittari sahaa neljä kuukautta nollan molemmin puolin.

Vaaleaa kuiviketurvetta kuoritaan uusien kenttien pinnasta. Sen saatavuus jatkossa riippuu uusien turvetuotantoalueiden luvittamisesta. Kesän korjuuolot määrittävät vuosittain turpeen hinnan.

Parasta poikimaukautella on vasikkaansa hellästi hoitava emo. Jasmiini putsaa Orvokin poskea kaiken varalta.

Kustannukset kuriin

Emorakentamisen hinnan täytyy pysyä hallinnassa, koska kate per emo on alhainen. Jaana Piippo yläsavolaisesta maatalouden erikoistuneesta Talousmaa Oy:stä pitää 2500 euroa kohdullisena hintana emopaikalle.

”Kannattaa miettiä, miten paljon lainanhoitokuluja tulee vuodessa milläkin rakennuskustannuksella.”

Aloittajan sadalle emon pihatolle tulee 2500 euron emopaikkahinnalla hinnaksi 250 000 euroa. Jos siitä on lainaa 60 prosenttia, kymmenen vuoden maksuajalla lyhennykset ovat vuodessa 15 000 euroa.

3500 euron emopaikan hinnalla vastaavan pihatton lainasumma nousee 210 000 euroon ja vuosittaiset lainanhoitokulut 21 000 euroon. 4000 euron emopaikkahintaa joutuu vuodessa lyhentämään 24 000 euroa. Lisäksi tulevat lainan korot.

”Eroa halvimmasta vaihtoehdosta kalleimpaan on vuodessa 90 euroa per emo”, painottaa Piippo.

Pelkkään rakentamiskustannukseen ei kannata takertua. Jaana Piippo muistuttaa vuosittain pyörivistä käyttökustannuksista, joita kertyy esimerkiksi kuivikkeen menekistä ja työmäärästä. Omalla jaksamisellakin on hintalappunsa.

Emotilan aloittaminen nollasta täyteen tuotantokuntoon vie aikaa. Ylösajovaiheeseen tarvittavat rahat on laskettava tarkasti.

”Emolehmätuotannon alussa mennään suurin piirtein kolme vuotta täysillä kuluilla, mutta vajailla tuotoilla. Vasta kolmantena vuonna saa tuotannolle ensimmäisen kerran kaikki tulot”, muistuttaa Jaana Piippo.

Tiineestä hiehosta vasikan myyntiin tai jopa teuraaksi kasvattamiseen asti menee aikaa. Entä jos vasikkamyyntitila jättää omia vasikoita kasvamaan emoiksi? Vasikkatuloja jää saamatta. ”Ja kotieläintuotannon tuen laahaavat vuoden viiveellä.”

Muista käyttökate

Kun emotilan tuotanto viimein on vakiintunut, tulomahdollisuuksista otetaan kaikki irti.

”Mahdollisimman isoja vasikoita ja hyvin luokitettuja teuraita. Menot kuriin. Käyttökate on tuotannon tulojen ja kulujen erotus. Sillä pitää maksaa yksityistalous, lainojen kulut ja verot. Tasapainoilu tässä on tarkka laji”, Jaana Piippo tähdentää.

Yhdestä emosta saatava käyttökate on rajallinen, joten aloittavan emotilan tulee miettiä, paljonko emoja tarvitaan kaikkiin kuluihin. Se riippuu myös siitä, kuinka monen työpaikka emotilasta on tulossa.

Emotilan vuosikierron rytmisyys antaa mahdollisuuden tilan ulkopuolisiin töihin. Siten esimerkiksi viljelijäparista toinen voi tehdä tilan ulkopuolisia töitä ja osallistua sesonkiaikoina tilan töihin.

Kahden toimeentuloon tarvitaan enemmän emoja ja useamman viljelijän yhtymälle vielä enemmän. Tila voi myös käyttää ulkopuolista urakointia ja tilatyöntekijöitä. Se kaikki määrittää emojen lukumäärää.

Jaana Piippo muistuttaa menolajeista kotoisten rehujen hinnan ja menekin. Sitä on usein vaikea mieltää.

”Kotoisen rehun hinnassa on isoja tilakohtaisia eroja. Pahinta on, että rehu on kallista ja sitä vielä hukkautuu eläinten jalkoihin tai jää ylivuotiseksi ja pilaantuu.”

Luomuna vai ei?

Suomen emolehmistä oli viime vuonna luomussa 20 255 emoja eli noin kolmannes kaikista emoista. Luomuemotiloja oli 551. On myös paljon emotiloja, joilla on peltoluomu, mutta emot tavanomaisessa tuotannossa.

Kynnys siirtää emolehmätuotanto luomuun on emon kannalta matala. Emolehmien ruokinta ja elämä ovat lähtökohtaisesti hyvin luonnonmukaisia ja uudet emopihatot ovat suunnilleen kaikki luomukelpoisia.

Luomu onkin enemmän emolehmätuottajan pään sisäinen valinta. Jos se ei tunnu hyvältä idealta, se ei toimi.

Siirtämällä pellot ja emot luomuun tukien kokonaismäärä nousee keskimäärin kolmanneksella tavanomaiseen tuotantoon verrattuna. Peltot- ja kotieläinten luomutuotet vuonna 2017 olivat yhteensä 294 euroa hehtaarille.

Parasta on saada mahdollisimman paljon tuloista markkinoilta. Siksi on hyvä, että yhä enemmän luomuvälikasvatusta pääsee luomuloppukasvatukseen.

Poikimakausi huipentaa vuoden

Emoihin ryhtyvälle maitotilalle yksi suuri muutos on työn vaihtuminen päivätyöstä vuosisesonkeihin. Myös ruokinta muuttuu vuosisesonkeittain.

Emovuosi jakautuu poikimakautteen, astutuskauteen, vieroitukseen ja ylläpitokauteen. Kausien päällä kulkevat laidunnuskausi ja sisäruokintakausi.

Yleisintä emotiloilla on poikimakausi keväällä. Voi olla myös kahden kauden tiloja eli esimerkiksi 2/3 emoista poikii keväällä, 1/3 syksyllä. Se antaa pelivaraa sonnien käyttöön ja laitumiin.

Poikimakausi on intensiivisin vaihe emovuotta. Silloin tehdään tulosta, jonka pohja tosin luodaan edellisen kesän sonnivalinnoilla, laitumien kasvulla, kivennäisruokinnalla ja ylläpitokauden ruokinnalla.

Kun pohjatyöt ovat kunnossa, poikimakausi on enemmän valvontaa kuin poikimisiin puuttamista. Vasikan täytyy nousta syömään pian syntymänsä jälkeen. Pienellä vasikalla on pienet energiat. Kylmyys, märkyys ja maito alakantissa vie vasikan nopeasti huonoon kuntoon.

On kullannarvoinen taito oppia lukemaan emon ja vasikan olemuksesta, saako vasikka riittävästi maitoa. Muutenkin on hyvä ymmärtää asioita emolehmien näkökulmasta. Se helpottaa kaikkea käsittelyä.

Poikimakausi on myös korvamerkkausta ja vasikkailmoitusten tekemistä. Siihen täytyy rakentaa hyvä rutiini, koska korvamerkkiyllätykset ovat ikäviä myös taloudellisesti.

Tiivis kausi on paras

Ollaanpa yhden tai kahden poikimakauden systeemissä, poikimakauden on oltava tiivis. Hyvä nyrkkisääntö on, että 60 prosenttia emoista tulee poikia ensimmäisen kolmen viikon aikana, 80 prosenttia 42 päivässä ja 100 prosenttia 63 päivässä.

Tiivystavoitteeseen on monta syytä. Se tehostaa ajankäyttöä. Viimeisiä hännänhuippuja on puuduttavaa odotella kevätpeittoja tehdessä. Tasaikäiset vasikat pysyvät terveempinä ja osavat parhaiten hyödyntää laidunta. Myös vieroitus on helpointa tasakokoisilla ryhmillä.

Poikimakauden ytimekkyys lähtee eläinaineksen tasaisuudesta, ruokinnasta ja kuntoluokituksista. Poikijalle ja tiinehtyjälle hyvä kuntoluokka on 2,5-3. Kuntoluokkasilmää ja -kättä on syytä kalibroida pitkin vuotta. Kuntoluokitukselta ainakin syksyllä vasikoiden vieroituksen jälkeen ja pari kuukautta ennen poikimista.

Mitä helpommiksi rutiinit tekee itselleen, sen varmemmin ne toteutuvat. Kun sonneille on suunniteltu tilat valmiiksi, ne tulee otettua laumoista tavoitellun poikimakauden mukaisesti, kuten kahden kuukauden astumisen jälkeen.

Sonnien ajoissa pois ottaminen pienentää myös teiniineyksien riskiä. Hyvin kasvaneet hiehoivasikat varsinkin pienissä roduissa ovat yllättävän varhaiskypsä. Jos teiniineydestä on yhtään epäilystä, se ehdottomasti kannattaa tutkituttaa eläinlääkärillä, joka tarvittaessa pystyy katkaisemaan tiineyden.

Emoja karsiessa vasikoiden vieroituksen jälkeen kärkilistalle kirjataan kauden viimeiset poikijat. Tiineystarkastuksen tyhjät täydentävät poistolista. Poikimakausi on helppo päästää venymään, vaikea lyhentää.

Laidunkapasiteetti käyttöön

Ruokinnalle karkea nyrkkisääntö on, että poikimisen aikaan ja keväällä emoilla on parhaat ja sulavimmat rehut. Seleenikivennäinen on välttämättömyys luomutiloilla ja ei-yaralaisilla normitiloilla.

Emolehmätilan kesä on laiduntöitä ja rehuntekoa eri tuotantovaiheiden tarpeisiin. Yhtä vähän kuin emolehmätuotantoa ei pidä kutsua itseuudistuvaksi, ei myöskään laitumen kasvua saa ottaa itsestäänselvyytenä.

Asiakkuuspäällikkö Juha Ryhänen AtriaNaudasta varoitti yli laiduntamisesta Tuottava itäsuomalainen naudanlihatuotanto -projektin emopienryhmän laidunpäivässä.

”Nurmen tavanomainen satopotentiaali on 6000-8000 kiloa kuiva-ainetta hehtaarille vuodessa. Mutta laitumilla jäädytään 2500-3000 kiloon”, hän totesi.

Syitä laitumen nurmentuotannon alikapasiteettiin ovat ylilaiduntamisen lisäksi alilaiduntaminen, ylipitkät nurmikierrot sekä vastaperustettujen nurmien polkeutuminen runsaasti vettä pidättävillä mailla.

Ylilaidunnuksen näkee hylkylaikkujen määrässä. Alue on syötetty liian tarkkaan, jos hylkylaikkuja ei löydy 15-25 prosentilta alueesta. Ylilaidunnus ei jätä nurmen jälkikasvuun lehtiä eikä vararavintoa. Puhdistusniitto pari-kolme kertaa kesässä pitää rikat kurissa.

Alilaidunnuksessa nurmi ehtii korsiintua. Ylipitkien nurmikierrojen aikana sorkanjälkiin pesiytyy rikkakasveja. Vastaperustetut alat tulee laiduntaa hellävaraisesti, että niistä kasvaa hyviä nurmia seuraaviksi vuosiksi.

Rankkasateiden ja rutukuivuuksien tuomat laidunhaasteet tulee ennakoita. Sateessa laitumet helposti sorkkaantuvat, joten on järkevää varata väistölaitumeksi esimerkiksi päättövaiheessa olevia nurmia.

Syysy ja vieroitus

Vasikoiden kasvaessa maidon osuus sen ravitsemuksesta vähenee ja nurmen osuus lisääntyy. Mitä pidemmällä laidunkausi on, sen tärkeämpää on huolehtia, että vasikoille riittää hyvää nurmea. Emot syövät sen mielellään vasikoiden sijasta.

Väkirehu jo laidunkaudella edistää vasikan kasvua ja pötsin kehittymistä, joka näkyy sen kasvussa vieroituksen jälkeen. Vasikoita myyvän tilan täytyy laskea väkirehun hinta ja suhteuttaa se vasikan lisäkasvun hintaan.

Emolehmä on onnistunut kasvatustyössään, kun vasikka painaa noin puolet sen painosta vieroitushetkellä. Vieroitus on emolle ja vasikalle suuri stressi. Siksi muut muutokset täytyy silloin minimoida. Emoille kivennäisruokinta kohdilleen, vasikoille hyvälaatuista rehua.

Kolmen päivän konsertti kuuluu naapureille asti. Läppävieroitus ja aitivieroitus vähentävät erostressiä ja huutamista.

Tavoitteena on, että emo pitää kuntoluokkansa suunnilleen samana kautta vuoden. Käytännössä erityisesti maitoisat ensikot menettävät kuntoisuuttaan vasikkaansa ruokiessa. Siksi kuntoluokitus syksyllä on tärkeä.

Kuntoluokituksen perusteella emot jaetaan syksyllä ryhmiin. Kunnostustarpeessa olevat saavat sulavaa rehua, muut välttävät lihomista.

Emolehmätila tarvitsee paljon ylläpitokauden rehua eli säilönnällisesti hyvälaatuista, mutta matalaenergistä pötsintäytettä. Luke uudisti emolehmien ruokintasuositukset viime vuonna ensimmäistä kertaa emolehmälähtöisiksi.

Laidunsaaminen on tärkeää ääriolosuhteissa, joita on viime kesinä riittänyt.

Hanki hyvät eläimet!

Eläinaineksen hankkiminen on aloittavalle emotilalle pitkäkan-
toinen investointi. Siinä kannattaa käyttää ammattilaisten apua.

Hyvä karja on tasainen kooltaan ja ominaisuuksiltaan. Liian
suuri aikuiskoko kuluttaa tarpeettoman paljon rehua.

Lapinlahtelaisen emolehmiäkäsivattaja Mikko Piipon mukaan
karjaan ei saa tulla liikaa rukkasenjälkiä. Se tarkoittaa sitä, että
parhaat eläimet ovat huomaamattomia ja hoitavat työnsä il-
man erityiskäsittelyitä.

Pihvikarjaliiton varapuheenjohtaja Anssi Hänninen haluaa ko-
rostaava hyvien emojen merkitystä. Siitossoppi on karjan tärkein
eläin, koska puolet vasikan geeneistä on siltä.

”Emotilaa aloittaessa täytyy hankkia riittävän hyvät emoleh-
mät. Jos vasikat eivät kasva odotetusti, sonnin vaihtaminen
on melko yksinkertainen toimenpide. Mutta koko emojoukon
vaihtaminen on paljon vaikeampaa”, hän sanoo.

Hyvällä emolla on helpon poikimisen mahdollistava rakenne
ja hyvät emo-ominaisuudet. Se tarkoittaa vasikan hoitamista ja
riittävää maitoisuutta sen kasvattamiseen.

Hyvä sonni vastaa käyttötarkoitustaan eli sonnikaupoille läh-
tiessä on tiedettävä esimerkiksi, tuottaako vasikoita vain loppu-
kasvatukseen vai uudistushiehoiksi. Sonnihuutokaupoissa käy-
minen sivistää monella tavalla.

Rukkasenjälkiä karjaan tulee esimerkiksi ylipaksuista matalal-
la olevista vetimistä. Ne työllistävät kohtuuttomasti muutenkin
kiireisessä sesongissa. Ihmiselle aggressiiviset emot täytyy kar-
sia. Kahjoista emoista tulee kahjoja vasikoita.

”Lypsylehmiin tottunut saattaa ajatella, että maitorotu emon
taustalla on positiivinen piirre maitoisuuden takia. Emobuu-
missa myyjille ja välittäjille voi myös tulla kiusaus myydä pitoon
eläimiä, joiden oikea osoite olisi teuraskasvatus”, miettii Anssi
Hänninen, joka itsekin vaihtoi maidontuotannosta emolehmiin
vuosituhannen vaihteessa.

Eläinkauppa on suurin riski tarttuvien eläintautien leviämi-
seen. ETT on tehnyt pelisäännöt vastuulliseen eläinkauppaan.
Niitä on syytä noudattaa.

Eli ei eläimiä väli- tai loppukasvattamoista. Kysy myyjätilalta
terveystilanneraportti ja alle kahden kuukauden vanha negatii-
vinen salmonellatutkimustulos.

Kysy myös varmistus, ettei lähtötilan terveydenhuoltokäyn-
neillä ole todettu M.bovista, paratuberkuloosin tai tartunnal-
listen sorkkasairauksien oireita tai hengitystietulehduksia kuu-
kauteen eikä pälvilsaa kolmeen vuoteen. Eläimet siirretään
puhtaalla autolla niin, ettei mukana ole terveysstatukseltaan
tuntemattomia eläimiä.

Teksti ja kuvat: Leena Pakarinen

